

แรงจูงใจในการเรียนแพทย์ของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณัฐธิดา ลวานนท์*

ณัฏฐกร พิทยรัตน์เสถียร** พญกษา ผาติวารากร*

Lawanont N, Pityaratstian N, Phativarakorn P. Motivation to study medicine of medical students at Faculty of Medicine, Chulalongkorn University. Chula Med J 2017 Sep – Oct;61(5): 647 - 62

- Background** : *Initial inspiration to become a doctor is unique for each person. Some of our motivations get stuck by outside influences such as parental expectations and living up to someone else's dreams. The authors are interested in studying the motivations and associated factors of medical students.*
- Objective** : *To study motivations and associated factors of medical students at the Faculty of Medicine, Chulalongkorn University.*
- Methods** : *Samples were 870 medical students from year 1 to 6 of the Faculty of Medicine, Chulalongkorn University in academic year 2015. The instruments were a set of questionnaires that consisted of 3 parts: 1) demographic questionnaires; 2) Depression Anxiety Stress Scales questionnaires (DASS-21); 3) The Strength of Motivation for Medical School-Revised questionnaires (SMMS-R).*

* นิสิตปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- Results** : *Most medical students had moderate motivation of willingness to sacrifice, moderate motivation of readiness to start, and high motivation of persistence. The significantly associated factors with overall motivations and motivation subscales were: gender, age, year(s) of study, admission program, GPAX, residential style, monthly income, exercise, average time spent on daily reading, leisure time, participation in extracurricular activities, desire to become a doctor, reason to study medicine and mental health status. The predictive factors of overall motivations were year(s) of study (2nd year), average time spent on daily reading, and participation in extracurricular activities.*
- Conclusion** : *To study medicine, many factors are related to motivation in medical students. Findings from this research can be useful in adapting the medical education processes to bring out the best from them.*
- Keywords** : *Motivation, medical students, medical education.*

Correspondence to : Lawanont N. Department of Psychiatry, Faculty of Medicine,
Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. May 10, 2016.

ณัฐธิดา ลวานนท์, ณัฏฐา พิทยรัตน์เสถียร, พกฤษา ผาติวารากร. แรงจูงใจในการเรียนแพทย์
ของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2560
ก.ย. - ต.ค.;61(5): 647 - 62

- เหตุผลของการทำวิจัย** : นิสิตแพทย์ทุกคนมีแรงจูงใจในความอยากเป็นแพทย์ที่แตกต่างกัน และมีเหตุผลของการเลือกเรียนที่แตกต่างกัน เช่น เรียนเพราะคะแนน ถึงเกณฑ์ สอบติด พ่อแม่บังคับ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา วิจัยว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนแพทย์
- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเรียนแพทย์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ แรงจูงใจในการเรียนแพทย์ ของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิธีการทำวิจัย** : เก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีสถานภาพความเป็น นิสิตอยู่ในปีการศึกษา 2558 ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 โดยสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติได้จำนวน 870 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามวัดภาวะสุขภาพจิต (Depression Anxiety Stress Scales: DASS-21) และ 3) แบบสอบถามวัดแรงจูงใจในการเรียน แพทย์ (The Strength of Motivation for Medical School-Revised: SMMS-R)
- ผลการศึกษา** : นิสิตแพทย์ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในด้านความเต็มใจในการเสียสละ อยู่ในระดับกลาง ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นอยู่ใน ระดับกลาง และด้านความมั่นคงอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา โครงการที่เข้าศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม ลักษณะที่พักปัจจุบันที่ใช้เวลาพักอาศัยในแต่ละสัปดาห์มากที่สุด รายได้เฉลี่ย การออกกำลังกาย การอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวัน ในช่วงเปิดเทอม เวลาที่รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง โดยไม่นับ เวลานอน การทำกิจกรรมนอกหลักสูตร ความรู้สึกอยากเป็นแพทย์ ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ เหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือก

เข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ และภาวะสุขภาพจิต ปัจจัยที่สามารถ
ทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวม ได้แก่ ชั้นปีที่กำลังศึกษา
(ปี 2) การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวันในช่วงเปิดเทอม
และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร (นาน ๆ ครั้ง)

สรุป : มีหลากหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ ข้อมูล
ที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้น่าจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนจัดการเรียน
การสอนตามแนวทางแพทยศาสตรศึกษาเพื่อพัฒนาการผลิตแพทย์
ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, นิสิตแพทย์, แพทยศาสตรศึกษา.

การตัดสินใจเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนแต่ละคนอาจมีแรงจูงใจที่แตกต่างกันหลายคนเลือกเรียนคณะที่ตัวเองไม่ต้องการ แต่เลือกเพราะบิดามารดาแนะนำบอกว่าคณะนี้ดีและต้องการให้เลือก ซึ่ง Santrock กล่าวว่าบิดามารดามีอิทธิพลต่อความคิดของวัยรุ่น และเจตคติต่าง ๆ ของบิดามารดาจะส่งผลต่อแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ของวัยรุ่น⁽¹⁾

ค่านิยมที่พ่อแม่ต้องการให้ลูกสอบเข้าคณะแพทยศาสตร์นั้นเป็นค่านิยมหนึ่งที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานาน แม้กระทั่งในปัจจุบันบางครอบครัวก็ยังมีค่านิยมดังกล่าว เนื่องจากมองว่าการเป็นแพทย์ในสังคมไทยเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีรายได้ดี และอาจเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัวที่ลูกของตนเองเรียนเก่ง จึงสามารถสอบเข้าเรียนคณะแพทยศาสตร์ได้

นิสิตแพทย์แต่ละคนจึงมีเหตุผลในการเลือกเรียนแพทย์ที่แตกต่างกันไป มีความรู้สึกลอยๆอยากเป็นแพทย์ทั้งก่อนเรียนและขณะเรียนที่แตกต่างกัน รวมไปถึงแรงจูงใจในการตั้งใจเรียนเพื่อที่จะจบออกมาเป็นแพทย์ที่แตกต่างกัน เช่น บางคนเรียนเพราะคะแนนถึงเกณฑ์ สอบติด หรือบางคนถูกบังคับ เป็นต้น

ในปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนแพทย์อยู่บ้าง แต่ด้วยความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงอาจจะไม่สามารถขยายผลกับนิสิตแพทย์ไทยได้ สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ของนิสิตแพทย์ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแรงจูงใจในการเรียนแพทย์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในความอยากเป็นแพทย์ของนิสิตแพทย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง (cross-sectional descriptive study) เก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีสถานภาพ

ความเป็นนิสิตอยู่ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 870 ราย โดยการศึกษาได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ IRB No. 231/58

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูลคำถามดังนี้ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา โครงการที่เข้าศึกษา เกรดเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุด (GPA) เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) จำนวนพี่น้อง ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ในครอบครัว ภูมิลำเนา ลักษณะที่พักอาศัย บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้หลัก การออกกำลังกาย จำนวนชั่วโมงการอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยในแต่ละวัน จำนวนชั่วโมงการนอนหลับโดยเฉลี่ยในแต่ละวัน จำนวนชั่วโมงการพักผ่อนโดยเฉลี่ยในแต่ละวัน การเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร ระดับความรู้สึกลอยๆอยากเป็นแพทย์ในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต และเหตุผลที่เลือกเรียนแพทย์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดภาวะสุขภาพจิต (Depression Anxiety Stress Scales: DASS-21) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย Sukanlaya Sawang⁽²⁾ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ขออนุญาตดัดแปลงข้อความบางข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและได้รับอนุญาตในการดัดแปลงโดยมีข้อความจำนวน 21 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความซึมเศร้า จำนวน 7 ข้อ (ข้อ 3, 5, 10, 13, 16, 17, 21) ด้านความวิตกกังวล จำนวน 7 ข้อ (ข้อ 2, 4, 7, 9, 15, 19, 20) และด้านความเครียด จำนวน 7 ข้อ (ข้อ 1, 6, 8, 11, 12, 14, 18) แต่ละข้อคำถามมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 0 คือไม่ตรงกับข้าพเจ้าเลย, 1 คือ ตรงกับข้าพเจ้าบ้างหรือเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง, 2 คือ ตรงกับข้าพเจ้าหรือเกิดขึ้นบ่อย และ 3 คือ ตรงกับข้าพเจ้ามากหรือเกิดขึ้นบ่อยมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ (The Strength of Motivation for Medical School-Revised: SMMS-R) ฉบับภาษาอังกฤษพัฒนาโดย Rashmi Aniruddha Kusrka⁽³⁾ ซึ่งผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้พัฒนา

และแปลเป็นฉบับภาษาไทย มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับภาษาไทยทั้งฉบับเท่ากับ 0.082 โดยมีค่าความเชื่อมั่นของด้านความเต็มใจในการเสียสละ ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้น และด้านความมั่นคงเท่ากับ 0.73, 0.63 และ 0.68 ตามลำดับ มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความเต็มใจในการเสียสละ จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 5, 7, 9, 10, 12) ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้น จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 1, 3, 6, 11, 15) และด้านความมั่นคง จำนวน 5 ข้อ (ข้อ 2, 4, 8, 13, 14) แต่ละข้อคำถามทางบวก (ข้อ 1, 3, 5, 6, 7, 10, 12 และ 15) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 1 คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2 คือไม่เห็นด้วย, 3 คือไม่แน่ใจ, 4 คือเห็นด้วย และ 5 คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง และในทางกลับกันข้อคำถามทางลบ (ข้อ 2, 4, 8, 9, 11, 13 และ 14) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ 1 คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2 คือเห็นด้วย, 3 คือไม่แน่ใจ, 4 คือไม่เห็นด้วย และ 5 คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปรใช้สถิติ Independent sample *t*-test และ One way ANOVA ในกรณีที่พบค่าความแปรปรวนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Hochberg และ Games Howel และในการทำนายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจโดยรวมในการเรียนแพทย์ ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยวิธีการ Stepwise

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

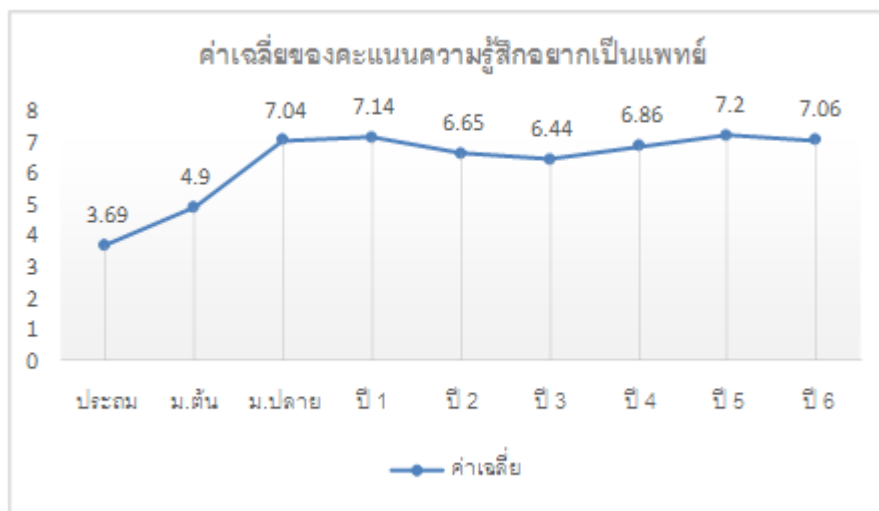
นิสิตแพทย์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 870 ราย แบ่งเป็น นิสิตชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 32.6 นิสิตชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 19.3

นิสิตชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 10.5 นิสิตชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 13.0 นิสิตชั้นปีที่ 5 ร้อยละ 17.1 และนิสิตชั้นปีที่ 6 ร้อยละ 7.5 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 50.6) , อายุ 18 - 22 ปี, เข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ในโครงการกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (กสพท.), มีผลการเรียนเฉลี่ยภาคเรียนล่าสุด (GPA) ตั้งแต่ 3.60 ขึ้นไป, มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) ตั้งแต่ 3.60 ขึ้นไป, มีพี่น้อง, ไม่มีผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ในครอบครัว, มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร, บ้านหรือคอนโดมิเนียมเป็นที่พักอาศัย ปัจจุบันที่ใช้เวลาพักอาศัยในแต่ละสัปดาห์มากที่สุด, พักอาศัยอยู่กับครอบครัว, มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,001 ถึง 8,000 บาทต่อเดือน, แหล่งที่มาหลักของรายได้จากผู้ปกครอง, ออกกำลังกายบางครั้ง, ในช่วงเปิดเทอมใช้เวลาอ่านหนังสือโดยเฉลี่ย 2 ถึง 3 ชั่วโมงต่อวัน, นอนหลับโดยเฉลี่ย 5 ถึง 6 ชั่วโมงต่อวัน, มีเวลาที่รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง (ไม่นับเวลานอน) โดยเฉลี่ย 2 ถึง 3 ชั่วโมงต่อวัน, และทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นบางครั้ง สำหรับความรู้สึกลอยและเป็นแพทย์มีค่าเฉลี่ยขณะศึกษาในแต่ละระดับชั้นการเรียน ดังรูปที่ 1

นิสิตแพทย์ที่เข้าร่วมการวิจัยนี้ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์สูงสุด คือ อยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย รองลงมาคืออยากทำให้พ่อแม่สมหวัง และอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเองตามลำดับ โดยกราฟแสดงค่าเฉลี่ยตามอันดับ 1 ถึง 11 ของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังรูปที่ 2

ข้อมูลภาวะสุขภาพจิต

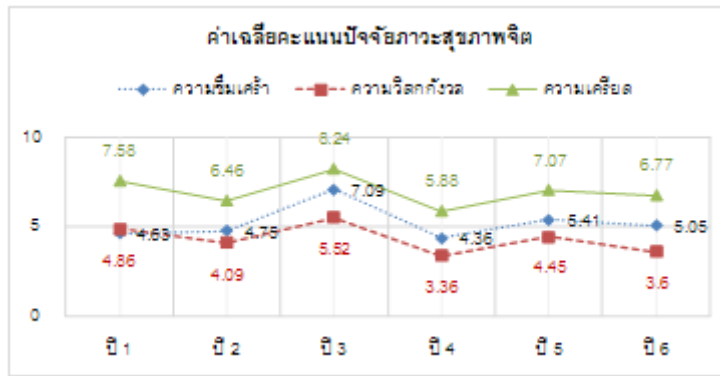
นิสิตส่วนใหญ่มีด้านความซึมเศร้าอยู่ในระดับปกติ ด้านความวิตกกังวลอยู่ในระดับปกติ และด้านความเครียดอยู่ในระดับปกติ โดยกราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนปัจจัยภาวะสุขภาพจิตในแต่ละด้านจำแนก ตามชั้นปีของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังรูปที่ 3

รูปที่ 1. แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกอยากเป็นแพทย์ ขณะศึกษาในแต่ละระดับชั้นการเรียนของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 2. แสดงค่าเฉลี่ยของอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 3. แสดงค่าเฉลี่ยของปัจจัยภาวะสุขภาพจิตในแต่ละด้านจำแนกตามชั้นปี ของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลแรงงูใจในการเรียนแพทย์

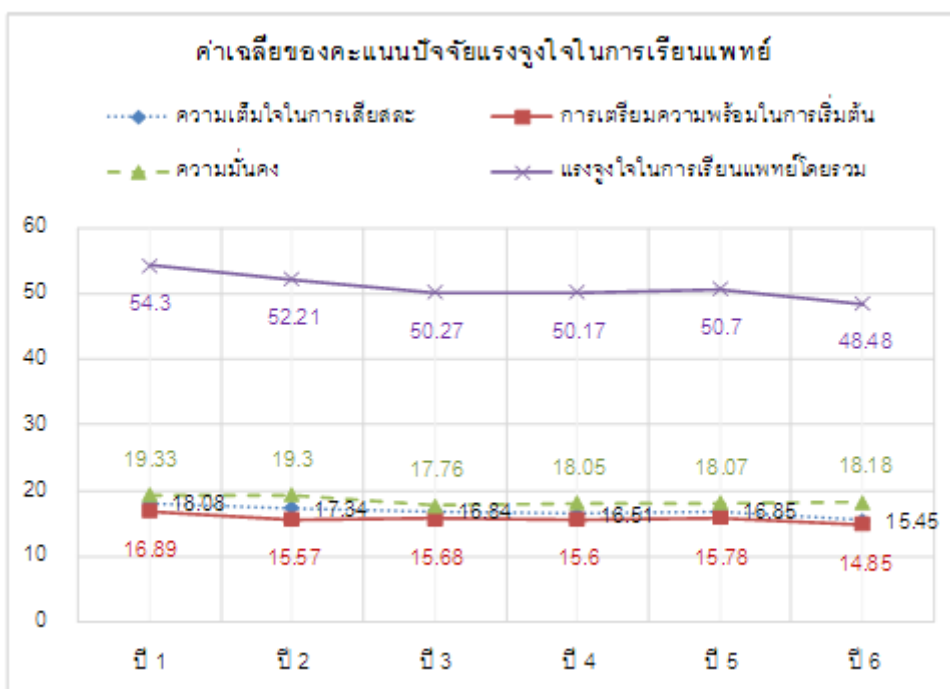
นิสิตส่วนใหญ่มีแรงงูใจในด้านความเต็มใจในการเสียดสละอยู่ในระดับกลาง ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นอยู่ในระดับกลาง และด้านความมั่นคงอยู่ในระดับสูง โดยกราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนปัจจัยแรงงูใจในการเรียนแพทย์โดยรวมและรายด้านจำแนกตามชั้นปี ของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังรูปที่ 4

การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนรวมเฉลี่ยแรงงูใจในการเรียนแพทย์ในแต่ละด้านจำแนกตามปัจจัยต่างๆ

เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ independent sample t-test และ One way ANOVA พบว่า

1. แรงงูใจในการเรียนแพทย์โดยรวม

นิสิตแพทย์ที่มีปัจจัยดังต่อไปนี้แตกต่างกัน มีแรงงูใจในการเรียนแพทย์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รูปที่ 4. แสดงค่าเฉลี่ยของปัจจัยแรงงูใจในการเรียนแพทย์โดยรวมและรายด้านจำแนกตามชั้นปี ของนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา โครงการที่เข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) รายได้เฉลี่ย การออกกำลังกาย การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวันในช่วงเปิดเทอม และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร

1.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 5 และมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 6

1.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ได้แก่ เหตุผลอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเอง เหตุผลเลือกเรียนตามเพื่อน เหตุผลค่านิยมของสังคมว่าคนสอบเข้าเรียนแพทย์ได้หมายถึงเป็นคนเก่ง เหตุผลอยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย เหตุผลอยากช่วยเหลือสังคม เหตุผลมีต้นแบบในครอบครัว เป็นแพทย์จึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลเห็นต้นแบบของแพทย์ที่ประทับใจจากภายนอกครอบครัวจึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลแพทย์เป็นอาชีพที่รายได้ดี และเหตุผลไม่รู้ จะเรียนอะไรแล้วจริง ๆ

1.4 ปัจจัยภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ ด้านความซึมเศร้า และด้านความวิตกกังวล

2. แรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความเต็มใจในการเสียสละ

นิสิตแพทย์ที่มีปัจจัยดังต่อไปนี้แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความเต็มใจในการเสียสละแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา โครงการที่เข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ ลักษณะที่พักปัจจุบันที่ใช้เวลาพักอาศัยในแต่ละสัปดาห์มากที่สุด รายได้เฉลี่ย การออกกำลังกาย การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวันในช่วงเปิดเทอม และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 5 และมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 6

2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ได้แก่ เหตุผลอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเอง เหตุผลเลือกเรียนตามเพื่อน เหตุผลค่านิยมของสังคมว่าคนสอบเข้าเรียนแพทย์ได้หมายถึงเป็นคนเก่ง เหตุผลอยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย เหตุผลอยากช่วยเหลือสังคม เหตุผลเห็นต้นแบบของแพทย์ที่ประทับใจจากภายนอกครอบครัวจึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลแพทย์เป็นอาชีพที่รายได้ดี และเหตุผลไม่รู้ จะเรียนอะไรแล้วจริง ๆ

2.4 ปัจจัยภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ ด้านความซึมเศร้า

3. แรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้น

นิสิตแพทย์ที่มีปัจจัยดังต่อไปนี้แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) ลักษณะที่พักปัจจุบันที่ใช้เวลาพักอาศัยในแต่ละสัปดาห์มากที่สุด รายได้เฉลี่ย การออกกำลังกาย การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวันในช่วงเปิดเทอม มีเวลาที่รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง (ไม่นับเวลานอน) โดยเฉลี่ย และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร

3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้สึกรักอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 4

มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 5 และมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 6

3.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ได้แก่ เหตุผลอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเอง เหตุผลเลือกเรียนตามเพื่อน เหตุผลอยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย เหตุผลอยากช่วยเหลือสังคม เหตุผลมีต้นแบบในครอบครัวเป็นแพทย์ จึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลเห็นต้นแบบของแพทย์ที่ประทับใจจากภายนอกครอบครัวจึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลแพทย์เป็นอาชีพที่มีเกียรติทางสังคม และเหตุผลไม่รู้จะเรียนอะไรแล้วจริง ๆ

3.4 ปัจจัยภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ ด้านความซึมเศร้า

4. แรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความมั่นคง

นิสิตแพทย์ที่มีปัจจัยดังต่อไปนี้แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความมั่นคงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ กำลังศึกษา โครงการที่เข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ รายได้เฉลี่ย การออกกำลังกาย และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านความรู้สึกละเอียดอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้สึกอยากเป็นแพทย์ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 5 และมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 6

4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ได้แก่ เหตุผลอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเอง เหตุผลเลือกเรียนตามเพื่อน เหตุผลค่านิยมของสังคมว่าคนสอบเข้าเรียนแพทย์ได้หมายถึงเป็นคนเก่ง เหตุผลอยากทำให้พ่อแม่สมหวัง เหตุผลอยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย เหตุผลอยากช่วยเหลือสังคม เหตุผลเห็นต้นแบบของแพทย์ที่ประทับใจจากภายนอกครอบครัวจึงอยากเป็นบ้าง เหตุผลแพทย์เป็น

อาชีพที่รายได้ดี เหตุผลแพทย์เป็นอาชีพที่มีเกียรติทางสังคม และเหตุผลไม่รู้จะเรียนอะไรแล้วจริง ๆ

4.4 ปัจจัยภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ ด้านความซึมเศร้า ด้านความวิตกกังวล และด้านความเครียด

ปัจจัยทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวม

เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าปัจจัยชั้นปีที่ 2 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 1.7 เมื่อเพิ่มปัจจัยการใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวัน ในช่วงเปิดเทอม สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 3.0 และเมื่อเพิ่มปัจจัยการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรนาน ๆ ครั้ง สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 4.5

สรุปปัจจัยที่สามารถทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวม ได้แก่ ชั้นปีที่กำลังศึกษา (ปี 2) การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวันในช่วงเปิดเทอม และการทำกิจกรรมนอกหลักสูตร (นาน ๆ ครั้ง)

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่านิสิตแพทย์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 870 ราย ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความเต็มใจในการเสียสละอยู่ในระดับกลาง หมายถึง นิสิตมีความตั้งใจที่จะเสียสละเพื่อการเรียนแพทย์ในระดับปานกลาง มีด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นอยู่ในระดับกลาง หมายถึง นิสิตมีความพร้อมและความปรารถนาที่จะเข้าเรียนแพทย์ในระดับปานกลาง และมีความมั่นคงอยู่ในระดับสูง หมายถึง นิสิตมีความมั่นคงในการเรียนแพทย์แม้ว่าจะเจอสถานการณ์ที่ไม่เป็นมิตรในระหว่าง หรือ หลังจากการศึกษา โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมและรายด้าน มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1. การวิเคราะห์ปัจจัยทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจัยที่ศึกษา	r ²	B	S.E.(b)	t	P-value	95%CI
ชั้นปีที่กำลังศึกษา (ปี 2)	0.017	2.099	0.745	2.816	0.005**	0.634-3.564
การใช้เวลาอ่านหนังสือเรียน โดยเฉลี่ยต่อวัน	0.030	0.556	0.203	2.737	0.006**	0.157-0.954
การทำกิจกรรมนอกหลักสูตร (นาน ๆ ครั้ง)	0.045	-1.971	0.751	-2.624	0.009**	-3.447- -0.495
Constant		49.266	0.693	71.069	<0.001***	47.904-50.629

P <0.01, *P <0.001

ปัจจัยด้านเพศ พบว่าเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คันทันนีย์ ภูพงษ์พัฒนา⁽⁴⁾ ที่พบว่าเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนสูงกว่าเพศชาย แต่มีบางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาของ ภัทรวรรณ บุญโยประการ⁽⁵⁾ ที่พบว่าเพศชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเข้าเรียนแพทย์โดยวิธีสอบตรง

ในส่วนของอายุ พบว่าอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ปีมีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป อาจเป็นผลจากนิสิตที่มีอายุน้อยกว่ามีความกระตือรือร้นและใฝ่เรียนรู้มากกว่า อาจจะมิประสบความสำเร็จที่ไม่เคร่งเครียดเท่ากับคนที่อายุมากกว่า จึงพร้อมและกล้าที่จะตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย ซึ่งในบางครั้งคนที่อายุมากกว่าอาจจะมองว่าไม่รอบคอบหรือหุนหันพลันแล่น การที่นิสิตอายุน้อยกว่า พร้อมจะพุ่งชนเป้าหมายมากกว่า จึงมีแรงจูงใจในการเรียนสูงกว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรวรรณ บุญโยประการ⁽⁵⁾ ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางลบต่อแรงจูงใจในการเข้าเรียนแพทย์โดยวิธีสอบตรง คือนักศึกษาแพทย์ที่มีอายุน้อย มีแรงจูงใจในการเข้าเรียนแพทย์โดยวิธีสอบตรงมาก

เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมจำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่าการที่นิสิตชั้นปีที่ 1 มีแรงจูงใจในการเรียนสูงสุดหากเปรียบเทียบ

กับชั้นปีอื่น ๆ อาจเป็นเพราะชั้นปีที่ 1 เป็นปีแรกที่เพิ่งเริ่มต้นเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย นิสิตยังคงมีความตื่นตัว อยากที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ และในปีแรกนั้นก็เน้นบทเรียนที่เป็นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เคยเรียนมาแล้ว เมื่อตอนชั้นมัธยมปลาย เมื่ออยู่ปี 2 – ปี 3 ได้เรียนเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางด้านการแพทย์ จึงเครียดมากขึ้น มีความรู้สึกเหนื่อยล้าจากการเรียนมากขึ้น แรงจูงใจในการเรียนจึงค่อย ๆ ลดลง เมื่ออยู่ชั้นปี 4 เป็นปีแรกที่เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยมากขึ้น แสดงถึงความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น รู้สึกกดดันสอดคล้องกับการศึกษาของ Sack MH และคณะ⁽⁶⁾ ที่พบว่า การเรียนในชั้นคลินิก ความเครียดเกิดจากการต้องพบผู้ป่วย ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย และเผชิญกับความรับผิดชอบที่มากขึ้นในวิชาชีพ และปี 4 เป็นปีที่เริ่มมีการเรียนเป็นกลุ่มที่ต้องช่วยเหลือกัน ถ้ารู้สึกไม่ดีกับเพื่อนก็จะส่งผลให้แรงจูงใจในการเรียนลดลง แต่เมื่ออยู่ชั้นปี 5 เริ่มมีปรับตัวกับวิถีชีวิตที่คล้ายความเป็นแพทย์มากขึ้น เริ่มรู้สึกว่าตนเองมีบทบาทในการเป็นแพทย์มากขึ้น จึงทำให้แรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น และเมื่ออยู่ชั้นปี 6 ความรับผิดชอบเริ่มสูงขึ้น โดนคนรอบข้างกดดันและคาดหวังมากขึ้นทั้งคำพูดและการกระทำ เช่น คำพูดที่ว่า “ใกล้จะจบไปเป็นแพทย์แล้ว เคสแบบนี้ต้องทำได้วะนะ” โดยหากทำไม่สำเร็จ ก็จะมีคำพูดว่า “คุณไม่มีค่า เกิดความไม่แน่ใจว่าจะเป็นแพทย์ได้หรือไม่ และการแทบไม่มี

เวลาได้พักผ่อน จึงทำให้ปี 6 มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ต่ำที่สุด นอกจากนี้การวิจัยนี้พบว่าปัจจัยชั้นปีที่ 2 สามารถทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 1.7

สำหรับโครงการที่เข้าศึกษา พบว่าการเข้าศึกษาผ่านโครงการรับตรง เช่น โครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข (CPIRD), โครงการกระจายแพทย์หนึ่งอำเภอหนึ่งทุนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข (ODOD), โครงการโอลิมปิกวิชาการ (ซีววิทยา) และโครงการผลิตแพทย์ร่วมกับกรมแพทย์ทหารอากาศ กองทัพอากาศ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าการเข้าศึกษาผ่านโครงการ Admission กลางหรือที่เรียกว่าโครงการกลุ่มสถาบันแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย (กสพท.) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการรับตรงต่าง ๆ มักมีการจัดสอบก่อน กสพท. จึงทำให้นิสิตที่มาสมัครมีความตั้งใจในการเตรียมตัวสอบเพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสก้าวเข้าสู่คณะแพทยศาสตร์ก่อนคนอื่นที่อาจจะต้องรอสอบ กสพท. นอกจากนี้โครงการรับตรงมักจะมี การจำกัดคุณสมบัติผู้สมัครสอบที่มากกว่า กสพท. เช่น มีหรือเคยมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยตามโครงการฯ และเมื่อเรียนจบให้กลับไปทำงานที่ภูมิลำเนาเดิม เพื่อกระจายแพทย์สู่ชนบท ฉะนั้น การจะสอบเข้าโครงการรับตรง นิสิตแพทย์จึงต้องตระหนัก รู้และเต็มใจที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่โครงการกำหนดไว้ อยู่แล้ว นิสิตแพทย์โครงการรับตรงจึงอาจมีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าโครงการ กสพท. เช่น แรงจูงใจเพื่อกลับไปพัฒนาภูมิลำเนาเดิมของตน เป็นต้น

เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) พบว่านิสิตแพทย์กลุ่มที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมในเกณฑ์ดีมากมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ แมคเคลแลนด์⁽⁷⁾ ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคะแนนจากแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคะแนนเฉลี่ยของ 3 ภาคเรียน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรวรรณ บุญโยประการ⁽⁵⁾ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเข้าเรียนแพทย์ โดยวิธีสอบตรง

ลักษณะที่พบบ่อยที่ใช้เวลาพักอาศัยในแต่ละสัปดาห์มากที่สุด พบว่านิสิตแพทย์กลุ่มที่พักอาศัยที่หอพักนอกมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความเต็มใจในการเสียสละสูงกว่ากลุ่มอื่น หรืออาจกล่าวได้ว่า การพักอาศัยที่หอพักนอกมหาวิทยาลัยนั้นมีความสะดวกสบายน้อยกว่าการอยู่บ้าน แต่ด้วยหลายปัจจัยที่การอยู่หอพักทำให้นิสิตสามารถทุ่มเทให้การเรียนได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวบางอย่างเพื่อการเรียนแพทย์ และนิสิตแพทย์กลุ่มที่พักอาศัยที่บ้านหรือคอนโดมิเนียมมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นสูงกว่ากลุ่มที่พักอาศัยในหอพักในและนอกมหาวิทยาลัย เนื่องจากการได้พักอาศัยที่บ้านหรือคอนโดมิเนียมมักจะมี ความเป็นส่วนตัว และได้รับแรงสนับสนุน ได้รับการดูแลจากคนในครอบครัวทั้งในแง่ของความสะดวกสบายและสบายใจกว่าการพักอาศัยในหอพัก จึงทำให้นิสิตมีแรงจูงใจในด้านการเตรียมพร้อมในการเริ่มต้นสูงกว่า

รายได้เฉลี่ย พบว่านิสิตแพทย์ที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน มีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 5,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป ในปัจจุบัน รายได้ 5,000 บาทต่อเดือนหรือน้อยกว่านั้นถือว่าค่อนข้างน้อย เพราะค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้ไม่พอในการใช้จ่ายหรือการซื้อของสิ่งฟุ่มเฟือย นิสิตกลุ่มนี้จึงต้องคิดถึงเรื่องการใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างรอบคอบ จึงทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มที่มีเงินใช้จ่ายใช้สอยได้สบายกว่า ซึ่งการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร พรหมจรรย์⁽⁸⁾ ที่พบว่าฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การออกกำลังกายเป็นบางครั้ง มีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าการออกกำลังกายสม่ำเสมอ และการแทบไม่ได้ออกกำลังกาย อาจกล่าวได้ว่าการออก

กำลังกายเป็นบางครั้งไม่ได้มุ่งหวังเพื่อทำให้ร่างกายแข็งแรง แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการออกกำลังกายเพื่อคลายความเครียดจากการเรียนหรือเพื่อเข้าสังคมสานสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนและรุ่นพี่รุ่นน้อง เพราะในการเรียนแพทย์ในช่วงชั้นปีที่ 4 – ชั้นปีที่ 6 ต้องมีการแบ่งกลุ่มเรียนโดยหมุนเวียนตามหอผู้ป่วย ที่ต้องเรียนและทำงานร่วมกัน ฉะนั้นการออกกำลังกายเป็นบางครั้งจึงอาจช่วยให้อารมณ์ผ่อนคลาย และการออกกำลังกายบางประเภทที่ต้อมีการเล่นเป็นทีม เช่น บาสเก็ตบอล ฟุตบอล อาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เมื่อนิสิตผ่อนคลาย แรงจูงใจในการเรียนก็เพิ่มมากขึ้น

การอ่านหนังสือเรียนในช่วงเปิดเทอมโดยเฉลี่ยมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน มีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าการใช้เวลาน้อยกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน อาจเป็นเพราะในการเรียนแพทย์เองที่มีเนื้อหาในการเรียนการสอนค่อนข้างหนักทำให้มีเวลาอ่านหนังสือในแต่ละวันไม่มากนัก ดังนั้นนิสิตแพทย์ที่สามารถหาเวลาอ่านหนังสือได้มากกว่าย่อมหมายความว่าคน ๆ นั้นมีความพยายามมุ่งมั่นในการที่จะทบทวนสิ่งที่เรียนอย่างตั้งใจจริง แสดงถึงการมีแรงจูงใจในการเรียนที่มากกว่า นอกจากนี้การวิจัยนี้พบว่า การอ่านหนังสือเรียนโดยเฉลี่ยต่อวัน ในช่วงเปิดเทอม สามารถทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 3.0

เวลาที่รู้สึกว่าได้พักผ่อนอย่างแท้จริง โดยไม่นับเวลานอน มากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน มีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจสูงกว่าการได้พักผ่อนน้อยกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน เนื่องจาก การมีเวลาได้พักผ่อนอย่างแท้จริงจะทำให้ นิสิตรู้สึกผ่อนคลายทั้งกายและใจ หลังจากได้พักผ่อน นิสิตจะมีความพร้อม มีแรงจูงใจในการเริ่มต้นวันใหม่ ๆ อีกครั้ง

การทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นประจำมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรบางครั้ง นาน ๆ ครั้งและการไม่ทำเลย กิจกรรมนอกหลักสูตรของคณะแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเชิงบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การออกหน่วยแพทย์ตามชุมชน การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติหรือเหตุการณ์

รุนแรงต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมจิตใจของนิสิตให้มีจิตสาธารณะ และเป็นการเรียนรู้ชุมชน รวมไปถึงการได้ลงมือปฏิบัติ “แพทย์” ในการพบปะผู้ป่วย อันเป็นการช่วยตระหนักว่าตนยังขาดทักษะด้านใดที่จำเป็นต้องการเป็นแพทย์อีกหรือไม่ อีกทั้งยังมีความรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ต้องคอยติดตามอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นนิสิตที่ทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นประจำอาจจะตระหนักถึงทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมได้ง่ายกว่า เร็วกว่า จึงมีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์มากกว่านิสิตที่ไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมนอกหลักสูตรนอกจากนี้การวิจัยนี้พบว่า การทำกิจกรรมนอกหลักสูตรนาน ๆ ครั้งสามารถทำนายแรงจูงใจในการเรียนแพทย์โดยรวมได้ร้อยละ 4.5

ความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์ในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ พบว่าในระดับชั้นการเรียนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนในระดับชั้นใดก็ตาม ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 6 ถ้ามีความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์ในระดับสูง พบว่ามีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่าการมีความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์ในระดับต่ำ และปานกลาง ยกเว้นความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่มีความแตกต่างกันในแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ด้านความมั่นคง จากแนวคิดของ เฮโอ แวน เอลส์⁽⁹⁾ ที่แบ่งแรงจูงใจเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์จัดว่าเป็นแรงจูงใจภายในที่ นิสิตมีความต้องการอยากเป็นแพทย์ด้วยเหตุผลและความชอบของตนเอง สัมพันธ์กับความสำเร็จในระยะยาว เนื่องจากคนที่มีแรงจูงใจประเภทนี้มาก ๆ มักจะมีแรงจูงใจในการกระทำอย่างต่อเนื่อง ในที่นี้ นิสิตที่มีความรู้สึกลอยๆ เป็นแพทย์ในระดับสูงจึงมีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rashmi Kusrkar⁽³⁾ ที่พบว่า แรงจูงใจภายในมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการวางแผนการเรียนเชิงลึก ความมุ่งมั่นในการเรียน และผลการเรียน

เหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษา คณะแพทยศาสตร์ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย รองลงมาคือ อยากทำให้พ่อแม่สมหวัง อยาก

เป็นแพทย์ด้วยตนเอง อยากช่วยเหลือสังคม และเหตุผลอื่นๆตามลำดับ ดังปรากฏในรูปที่ 2 จากเหตุผลข้างต้นพบว่าเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจภายใน 3 ข้อ คือ อยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย อยากเป็นแพทย์ด้วยตนเอง อยากช่วยเหลือสังคม เป็นเหตุผลที่มีค่าเฉลี่ยสูงอันดับต้นๆ การมีแรงจูงใจประเภทแรงจูงใจภายในสัมพันธ์กับความสำเร็จในระยะยาว และจะมีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์อย่างต่อเนื่อง⁽⁹⁾ นอกจากนี้เหตุผลทั้ง 3 ข้อนี้ยังสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-determination Theory: SDT) ของ เอ็ดเวิร์ด เดซี และริชาร์ด ไรอัน ที่เสนอแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ^(10,11) โดยความต้องการพื้นฐานนี้เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางจิตใจและประสิทธิภาพการทำงาน คือหากความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ได้รับการตอบสนองทางบวกจะช่วยให้มีแรงจูงใจในตนเองอย่างอิสระ แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้ขาดแรงจูงใจหรือมีแรงจูงใจจำกัด ส่วนเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจภายนอกข้อเดียวจากใน 4 อันดับสูงสุด คือ อยากทำให้พ่อแม่สมหวัง แม้ว่าจะเป็แรงจูงใจภายนอกแต่ก็มีอิทธิพลต่อการคิด การตัดสินใจของหลายคน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ให้ความเคารพบุพการีค่อนข้างมากกว่าสังคมในแถบตะวันตก เพราะความเชื่อในเรื่องของความกตัญญู บารุ บุญ คุณ โทษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทธวรรณ บุญโยประการ⁽⁵⁾ และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย⁽¹²⁾ ที่พบว่าความคาดหวังของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อ

การวิจัยพบว่าระดับอิทธิพลของเหตุผลที่ใช้ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ที่แตกต่างกันทำให้นิสิตแพทย์มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หากนิสิตมีอิทธิพลของเหตุผลดังต่อไปนี้ในระดับสูง จะมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มอื่น คือ เหตุผลอยากเป็นแพทย์ด้วยตนเองอยากช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย อยากช่วยเหลือสังคม มีต้นแบบในครอบครัวเป็นแพทย์จึงอยากเป็นบ้าง เห็นต้นแบบของแพทย์ที่ประทับใจ (จากภายนอกครอบครัว)

จึงอยากเป็นบ้าง และแพทย์เป็นอาชีพที่มีเกียรติทางสังคม

หากนิสิตมีอิทธิพลของเหตุผลดังต่อไปนี้ในระดับต่ำจะมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มอื่น คือ เลือกรเรียนตามเพื่อน ค่านิยมของสังคมว่าคนสอบเข้าเรียนแพทย์ได้หมายถึงเป็นคนเก่ง และแพทย์เป็นอาชีพที่รายได้ดี

ในเรื่องของ ภาวะสุขภาพจิต นิสิตแพทย์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความเครียดอยู่ในระดับปกติ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตแพทย์ส่วนใหญ่มีภาวะสุขภาพจิตปกติ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะสุขภาพจิตกับปัจจัยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ พบว่านิสิตกลุ่มที่มีด้านความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความเครียด อยู่ในระดับต่ำมีค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มที่มีด้านความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความเครียด อยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง กล่าวคือ นิสิตที่มีภาวะสุขภาพจิตดี มีแรงจูงใจในการเรียนแพทย์สูงกว่ากลุ่มที่มีปัญหาภาวะสุขภาพจิต เช่น หากนิสิตมีความซึมเศร้ามากพบว่ามีความแรงจูงใจในการเรียนแพทย์ต่ำ เนื่องจากบุคคลที่มีอาการซึมเศร้านักรู้สึกเศร้าและหมดพลัง ไร้ซึ่งแรงจูงใจในการทำสิ่งต่าง ๆ รวมไปถึงแรงจูงใจในการเรียน อันสอดคล้องกับการศึกษาของ พนม เกตุมาน และคณะ⁽¹³⁾ ที่พบว่าโรคซึมเศร้า เป็นโรคจิตเวชที่พบบ่อยในนักศึกษาแพทย์ที่ไม่สำเร็จการศึกษา โดยผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าส่วนใหญ่มีความรู้สึกเศร้า ท้อแท้ เบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจขาดสมาธิ อาการเหล่านี้ส่งผลรบกวนการเรียนมาก ทำให้ไม่สำเร็จการศึกษา หรือเมื่อนิสิตมีความวิตกกังวลต่ำ มีความเครียด น้อย ๆ ทำให้นิสิตมีความมุ่งมั่น มั่นคงในการรับมือกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ รวมไปถึงมุ่งมั่นในการเรียนแพทย์มากขึ้น แม้ว่าจะพบเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรค เป็นปัญหา ในระหว่างเรียนหรือหลังเรียนจบไปแล้ว ในทางกลับกันหากไม่สามารถรับมือกับความเครียดที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดขึ้นในระหว่างเรียนย่อมส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนและการใช้ชีวิต จากการศึกษารายงานของ Ratana Saipanish⁽¹⁴⁾ และ

การศึกษาของ Muhamad Saiful Bahri Yusoff และคณะ⁽¹⁵⁾ พบว่าปัญหาการเรียน เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความเครียด ในนักศึกษาแพทย์

ข้อเสนอแนะ

แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำสิ่งใดให้สำเร็จ การผลิตแพทย์ที่มีคุณภาพเพื่อรับใช้สังคมควรคำนึงถึงวิธีการสร้างแรงจูงใจในตัวนักเรียนแพทย์เป็นปัจจัยหนึ่งด้วย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อ กระบวนการดังกล่าว นอกจากนี้การศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก อาจเป็นอีกทางหนึ่งที่จะได้ข้อมูลมากขึ้นเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจ ในนิสิตแพทย์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ณภัทรวรรต บัวทอง ที่ให้ความรู้และคำแนะนำทางด้านสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงผู้อนุญาตให้ใช้แบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีสถานภาพความเป็นนิสิตอยู่ในปีการศึกษา 2558 ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนิสิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน และเพื่อนๆ นิสิตทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งมาตลอด

เอกสารอ้างอิง

1. ดุสิตา ดีบุกคำ. อิทธิพลของลักษณะเป้าหมายของ บิดามารดาที่มีต่อพฤติกรรมและความรู้สึก อยากรเรียนและผลการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีลักษณะเป้าหมาย ส่วนตนของนักเรียนเป็นตัวแปรส่งผ่าน [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
2. Oei TP, Sawang S, Goh YW, Mukhtar F. Using the Depression Anxiety Stress Scale 21

(DASS-21) across cultures. Int J Psychol 2013;48:1018-29.

3. Kusurkar R. Motivation in medical students: a PhD thesis report. Perspect Med Educ 2012;1: 155-7.
4. ศันสนีย์ ภูพงศ์พัฒนา. แรงจูงใจในการเรียนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิต [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
5. ภัทรวรรณ บุญโยประการ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าเรียนแพทย์ โดยวิธีสอบตรง ของนักศึกษา แพทย์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล [สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.
6. Sacks MH, Frosch WA, Kesselman, Parker L. Psychiatric problems in third-year medical students. Am J Psychiatry 1980;137:882-5.
7. เพื่อนพันธุ์ โภกนท. ความสัมพันธ์ระหว่างความกังวลใจ กับแรงจูงใจไม่เต็มฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.
8. สมพร พรหมจรรย์. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
9. ลักษณะ บุญนิมิตร. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้ปกครอง ครู และเพื่อนในการส่งเสริมการเรียน ภาษาอังกฤษ แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษ ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

10. Deci EL, Ryan RM. Motivation, Personality, and Development within Embedded Social Contexts: An Overview of Self-Determination Theory [Internet]. 2012. [cited 2016 Apr 16]. Abstract and Keywords. Available from: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780195399820.001.0001/oxfordhb-9780195399820-e-6>
11. Deci EL, Ryan RM. Self-determination Theory (SDT) และ Cognitive Evaluation Theory (CET) (ตอนแรก) [อินเทอร์เน็ต]. 2552 [เข้าถึงเมื่อ 24 เม.ย. 2559]. เข้าถึงได้จาก : http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic?bookID=1179&pageid=5&read=true&count=true
12. จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการศึกษาต่อสาขาวิชาชีพครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารบัณฑิตศึกษา 2557;11:139 - 47.
13. พนม เกตุมาน, นันทวัช สิริรักษ์, กอบหทัย สิทธิธรรณฤทธิ์, กนกวรรณ ลิ้มศรีเจริญ, ปณิต ผู้กฤตยาคามี, กมลพร วรรณฤทธิ์. ปัญหาทางสุขภาพจิตที่พบในนักศึกษาแพทยศิริราชที่ไม่สำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 -2550. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2556; 58:271 - 82.
14. Saipanish R. Stress among medical students in a Thai medical school. Med Teach 2003;25: 502-6.
15. Yusoff MSB, Rahim AFA, Yaacob MJ. Prevalence and Sources of Stress among Universiti Sains Malaysia Medical Students. Malays J Med Sci 2010;17:30-7.